

„Tuto zemi dám tvému potomstvu“ Gn 12,7: Dar země jako téma Starého zákona

Jaroslava Michnová, DiS.

Vedoucí práce: Petr Sláma, Th.D.

Studijní program: Teologie

Studijní obor: Evangelická teologie

Představení: Práce odevzdaná 27. července 2011 na ETF UK pojednává téma země ve Starém zákoně ve sledu kánonu Hebrejské Bible. Práce má 121 stran, z toho tvoří vlastní text 85 stran, následující strukturovaný seznam literatury (s. 86-89), obsáhlý rejstřík biblických míst uváděných v diplomové práci (s. 90-113!), seznam zkratk (s. 115) a tři přílohy (s. 116-121). První příloha uvádí statistický tabulkový přehled výskytů termínu ‚země‘ (hebr. zvl. ארץ), druhou přílohou jsou grafy výskytu Země zaslíbené v jednotlivých částech kánonu (sled: Tóra – Proroci – Spisy) a třetí přílohou jsou odkazy k vybraným významným starozákonním místům se vztahem k Zaslíbené zemi.

Rozvedení: Základní autorčina metoda vychází z rozdělení významu pojmu země do čtyř hlavních okruhů. Prvním je země jako planeta, druhým země ve významu geografickém, třetím pak země jako půda, zemina apod. Čtvrtý okruh, který představuje odrazový můstek pro další zkoumání, je ארץ jako Země zaslíbená. Preference tohoto okruhu je dána teologickou významností země, jež se odráží i ve statistice výskytů (viz přehled na s. 11). Je to právě Země zaslíbená, co se pojednává ve větší části diplomové práce (s. 23-78). Michnová v této části postupně podle pořadí hebrejského kánonu sleduje tematiku Zaslíbené země jednak s ohledem na vlastní biblické ‚dějiny‘ předávané kánonem (od stvoření ke Kýrovu ediktu), jednak se zaměřením na lingvistické souvislosti (ústřední pojmy, významná řídicí slovesa, jejich kontext apod.). Tóra představuje podle autorky příslib Země zaslíbené a cestu k ní, a to již od samotného počátku (Gn 1-11), takže „Abraham nepadá z nebe“ (s. 24), nýbrž je spjat genealogicky se Šémem, potomkem Noeho, potomkem Adama. Proroci pojednávají získání i ztrátu země. Existence Izraele v Zaslíbené zemi je již v sekvenci Joz – 2 Kr skutečností, jež je nicméně navýsost křehká a stále v ohrožení, pokud se Izrael nedrží Hospodina a jeho Zákona. Rovněž Spisy tematiky země obsahují, což je zřetelné zvláště tehdy, když se ke slovu dostává kanonické čtení Hebrejské Bible (autorka takovéto čtení víceméně preferuje, jakkoli si je dobře vědoma i diachronní perspektivy, s níž rovněž vyváženě pracuje; k tomu viz s. 23-24) pojímané jako svědectví ‚končící‘ zpravidla knihami Paralipomenon, které lze vnímat jako „radostnou zprávu o možnosti návratu (עלה) do země“ (s. 78).

V kapitole nazvané *Teologie země – „ze země do země“* (s. 79-85) Michnová shrnuje postupně pojednané partity kánonu a formuluje základní teze ke studovanému tématu. Hlavní autoritou této části je americký starozákonník W. Brueggemann se svým inspirativním rozlišením mezi prostorem (*space*) jako možností k svobodnému jednání a místem (*place*), kde se toto jednání zcela konkrétně v dějinách odehrává. Izrael je pak, jak autorka spolu s Brueggemannem konstatuje, „*místo*, kde je nejen svobodný prostor, ale i prostor vyplněný historickou zkušeností s Hospodinem“ (s. 81). Toto místo „je vyplněno vzpomínkami na jeho činy a sliby (je *place in space*)“ (tamt.). Rovněž spolu s Brueggemannem zaznívá teze o víceré možnosti vnímání země, a sice jako entity, jež má svoji *symbolickou, spirituální*, ale také *doslovnou* povahu. Proměna tohoto vnímání souvisí s dějinnými zkušenostmi Izraele; s bytím v zemi, v jejím nedobrovolném opouštění i v návratu do ní. Součástí této proměny je podle Michnové „duchovní Izrael“ coby církev v diaspoře očekávající eschatologický návrat na Sijón (srov. s. 83).

V závěru (s. 84-85) autorka vyjadřuje přesvědčení, že nejlepším způsobem, jak charakterizovat Zaslíbenou zemi, je vyprávět příběh o cestě Božího lidu v celé jeho délce a rozmanitosti, tedy tak, aby bylo jasné, kolik aspektů tato cesta, ať již do země či pryč z ní, vyjadřovaná kánonem Hebrejské Bible, zahrnuje. Poslední řádky práce překračují rámec starozákonního kánonu a stručně rozvíjejí křesťanskou, christologicky dotazenou univerzalistickou perspektivu, v níž je téma země modifikováno příchodem Boha „mezi nás“ (s. 85).

Hodnocení: Práce je vypracována velmi pečlivě a je jasně strukturována. Pozoruhodný je cit i trpělivost pro jemné a ne zcela snadno a samozřejmě uchopitelné předivo starozákonních příběhů. Rovněž vlastní autorčiny překlady si zasluhují ocenění. V práci je několik instruktivních přehledových tabulek a grafů (např. s. 34, 66), které dodávají představené argumentaci na přesvědčivosti. Překlepy jsou spíše výjimkou (kakonický na s. 24, navíc *qamec* v textu Lv 22,20 na s. 42). Práce s literaturou je poučená a uspokojivá, jakkoli se co do cizojazyčných studií jedná až na výjimky o literaturu referenční (o dění v bádání a významných postavách jako např. von Rad, Alt) a spíše staršího data.

- Otázky: 1. Jaká je souvislost knihy Jeremjáš s tzv. deuteronomistickou školou/deuteronomisty? Co k tomu říká současné bádání (srov. s. 62)
2. Sleduje-li práce pořadí biblických knih podle kánonu Hebrejské Bible, nebylo by dobré takto uspořádat i rejstřík? (Jak je tomu například u Rendtorffovy *The Canonical Hebrew Bible*?)

Práce je vypracována pečlivě, splňuje veškerá požadovaná kritéria, a proto ji navrhuji hodnotit stupněm **B**

